

VALORILE EDUCAȚIEI ACTUALE ȘI PLURALISMUL RELIGIOS ÎN PEISAJUL INDIVIDUALISMULUI ȘI EXTREMISMULUI COTIDIAN. REVELAȚII ȘI ISTORII ALE ADVENTISMULUI DIN BUCOVINA DE NORD

Ps. Dr. Ioan CERNUȘCA

*Director, Centrul Românesc de Cultură, Educație și Spiritualitate
"Luceafărul de dimineață" Cernăuți, Ucraina
ivanchernusca@gmail.com*

Ps. Drd. Ionuț Mircea Șerban AVRAM

*Școala Doctorală de Teologie și Studii Religioase,
Facultatea de Teologie Catolică, Universitatea din București, Romania
avramazs@yahoo.com*

ABSTRACT: Current Educational Values and Religious Pluralism in the Landscape of everyday Individualism and Extremism. Revelations and Histories of Adventism in Northern Bukovina.

Adventism was an important part of the old kingdom, and its development contributed to the smooth running of society. The stories of those who marked the faith remain like living torches to illuminate the path to eternity. The testimonies of the Adventist believers from Northern Bukovina complete the historical picture of the time. The persecutions but also the period of growth and flourishing of the church show us the not easy path of those who brought the light of truth to those hard-trying areas. Although the Soviet Union was on the rise after World War II, it did not find a place in the hearts of those who belonged to a kingdom with eternal foundations. History, although often unfair, will preserve the testimonies of those who have suffered or are suffering today because of the war and their attachment to the values of the faith.

Keywords: History, Adventism, protestant, Bukovina, death, war.

România este un leagăn al tradițiilor, culturilor și credințelor. Deși în țara noastră majoritatea se declară creștini ortodocși, întotdeauna au existat și

minorități religioase care au coabitat cu religia majoritară. În timpul în care hotarul țării cuprindea și Bucovina de Nord, astăzi alipită Ucrainei prin pactul tiran Ribbentrop și Molotov. Odată cu alipirea nedreaptă, toți acei cetățeni ai vechiului regat au fost și ei alipiți Ucrainei. Acest lucru nu a putut însă să deștrădăcineze populația de credință, chiar dacă regimul ateu comunist a încercat acest fapt. Istoriile consemnate de-a lungul a sute de pagini rămân ca mărturii și aduceri aminte a masacrelor și crimelor comise împotriva bucovinenilor. Un lucru este cert, credința a găsit un sol prielnic în Bucovina de Nord, iar adventismul de ziua a șaptea, de asemenea a reușit să prindă rădăcini.

Înțelegerea bagajului identitar comun, dar și a particularităților unei comunități, ne ajută să discernem și să ne îmbogățim pe mai multe planuri. Conceptual, adventismul (așteptarea revenirii lui Hristos) se naște odată cu creștinismul - Biserica creștină a primului secol a așteptat a doua venire a lui Iisus și a crezut în iminența ei. În formă instituțională, ca o nouă confesiune creștină, adventismul apare din mișcarea millerită a anilor 1842.

Advențiștii se consideră urmașii spirituali ai mișcărilor de rezistență care erau persecutate în Evul Mediu (valdenzii, lollarzii, husiții, etc.). Ei simpatizează cu Reforma protestantă, în mod special cu aripa radicală a acesteia (anabapțiștii pacifiștii, sabatarienii¹, etc.). De asemenea, se consideră urmași ai mișcărilor istorice de trezire religioasă (pietismul, metodismul, etc.), care au culminat cu milenarismul din secolul al XIX-lea.

Advenștiștii de ziua a șaptea formează o biserică protestantă cu aproximativ douăzeci și două de milioane de membri în întreaga lume și cu o recentă creștere anuală de peste un milion de membri. Membrii bisericii sunt împărțiți în 95.297 de biserici locale, care la rândul lor reprezintă 212 dintre cele 235 de țări și zone recunoscute de Organizația Națiunilor Unite. Limbile folosite în publicațiile și predicile adventiste sunt în număr de 535.

Biserica Adventistă Mondială de Ziua a Șaptea, conform celor scrise în Evanghelia după Matei 28:19-20: "Duceți-vă și faceți ucenici din toate neamurile, botezându-i în Numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, și învățați-i să pazească tot ce v-am poruncit. Și iată că Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului, Amin"². Chiar de la instituționalizare a început să trimită misionari în toată lumea.

1 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Sabatarienii în contextul vieții transilvane (sec. XVI-XX)*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Risporint, 2014, pp. 311- 646.

2 *Biblia cu explicații, versiunea Dumitru Cornilescu, 1996.*

Michal Belina Czechowski, un fost preot catolic convertit la adventism, a decis să vină în Europa pentru a predica revenirea lui Isus Hristos a doua oară în lumea noastră. Michal Belina Czechowski cunoștea șase limbi și avea studii teologice temeinice. El a predicat în multe țări: Germania, Polonia, Ungaria, Austria, Elveția și în cele din urmă a venit în România, trecând prin Cernăuți prin anul 1870. La Roșă, Cernăuți, el a predicat la o fabrică de cărămizi, unde lucrau muncitori de diferite naționalități. Ca urmare, au fost botezate 12 persoane și a fost organizată prima biserică a Adventiștilor de Ziua a Șaptea. Majoritatea membrilor au fost români, adică șase persoane, trei persoane germani și trei persoane ruteni (ucraineni). După ce Michal Belina Czechowski a plecat în Transilvania, mica comunitate a început să se dezvolte și să crească.

Începând cu anii 1906-1907, din Austria și Germania au început să vină misionari și predicatori care au botezat și au organizat comunități în Cernăuți și prin împrejurimi.³ Un predicator cu prenumele Gruber a închiriat în orașul Cernăuți o sală de la fabrica de confecții de pe strada Centrală, și acolo se petreceau conferințe biblice în mod regulat, pentru toți doritorii de a auzi din Cuvântul lui Dumnezeu.

În anii 1910-1913 s-au format două comunități la periferia orașului Cernăuți, în satul Mămăești și în satul Cuciurul Mare. Numărul membrilor a crescut la 200 de persoane, în afară de copii și prieteni de adevăr. În anul 1908 un alt predicator cu numele Langolff a predicat la Cernăuți și astfel s-a botezat o familie renumită cu numele de Cniteli Rozalia și Ion Iohan.

În timpul Primului Război Mondial (1914-1918), lucrarea misionară n-a încetat. Au lucrat ca predicatori și colportori bucovineni Darii Gheorghe, Oresciuc Gheorghe, Iacubovici Vasile și Chniteli Anton. Din prizonieratul din Italia se întoarce la vatră Gheorghe Bujenița, originar din Cotul-Ostriței, convertit la adventism. El începe să predice "noua credință" consătenilor și celor din satele apropiate. În anul 1920, s-a format prima comunitate adventistă în satul Mahala, cu 12 membri activi, apoi în Cotul-Ostrita, cu 20 de membri, iar prin anii 1930, la Buda, cu 18 membri.

În anii 1928-1932 s-a format o comunitate în comuna Boian. Până la al Doilea Război Mondial, aproape în toată Bucovina erau formate comunități și grupe adventiste de ziua a șaptea prin sate și orase. La confe-

3 Ioan Dragu, *Campania Anilor 1916-1918, București, Editura Humanitas, 2020, p.194.*

rința Bisericii Adventiste din orașul Iași, din anul 1928, s-a confirmat că în Bucovina erau 1850 de membri și 700 de prieteni de adevăr. În această perioadă activează ca predicatori bucovineni - Miriucă Afanasii, Naghirnâi Gheorghe, Costomschii Parfenii, care au absolvit Institutul Biblic la București.

În al doilea trimestru al anului 1920, la hotărârea comitetului Conferinței Generale din America, este trimis ca predicator adventist în Bucovina și Transilvania, Benedict Iliescu, fost preot ortodox de la parohia română din America. Sute de bucovineni au fost câștigați la credința adventistă.

Tot în anul 1920 se organizează Uniunea Română a comunităților Evanghelice Adventiste de ziua a șaptea. Comunitățile adventiste din Bucovina sunt primite în această frățietate unită. Se organizează de asemenea și Societatea Cooperativă «Cuvântul Evangheliei» cu scopul de a tipări literatură adventistă, pentru lucrarea misionară. Ei aveau tipografie proprie, unde tipăreau cărți și reviste, care conțineau doctrina Bisericii Adventiste. Datorită colportorilor, literatura era Împrăștiată ca frunzele toamna. Lucrarea de colportaj a fost organizată sistematic, având șefi de colportori la Uniune și la Conferințele locale, cu grupe de colportori bine instruiți, educați și entuziasmați de marea însemnătate a soliei pe care o duc și pentru a pune la dispoziția poporului calea mântuirii. Se pot menționa revistele: «Semnele timpului», «Curierul misionar», «Educatorul creștin» și altele.

Un timp a lucrat în Bucovina și eminentul predicator și avocat Ștefan Demetrescu, fost ofițer al Armatei Române, coleg la școala militară cu Ion Antonescu (viitor mareșal). Deși Constituția din acel timp garanta fiecărui cetățean libertatea conștiinței și cultului, au început să apară problemele de «credință strămoșească».⁴ În timpul trecut, când toți au crezut și au trăit potrivit datinilor strămoșești și formelor bisericești practicate de majoritatea locuitorilor, libertatea cultului era o realitate. Însă, din ziua când mulți cetățeni s-au hotărât să-și examineze convingerea religioasă în lumina poruncilor lui Dumnezeu și a Evangheliei lui Isus Hristos, adică din ziua când s-au hotărât să aibă o viață nouă, după voia Domnului, au fost declarați eretici și dușmani ai neamului, deci vrednici de dispreț și de prigonire. Astfel au început în Bucovina și în țară, persecuții de tot felul și tot mai grele. Credincioșii adventiști au fost persecutați în fel și chip, cu scopul vă-

4 Tiziano Terzani, *Noapte bună domnule Lenin*, București, Editura Seneca 2022, p. 248.

dit de a-i determina să renunțe la credința lor. Unii au fost arestați ilegal, bătuți și schingiuiți. Au fost și cazuri în care unii au fost omorâți. Casele de Rugăciune au fost sigilate. Multe dintre ele au fost profanate, fiind transformate în ateliere, magazine, depozite, săli de dans, teatre și cinematografe.

Din multele cazuri petrecute de atunci până azi, în care s-au comis adevărate grozăvii, adevărate atrocități împotriva adventiștilor, s-ar putea face un dosar foarte voluminos. În perioada anilor 1926-1929, la Cernăuți se formează două comunități adventiste: una pe strada Pictor Bucevski (azi Ukrainska, 3), unde se adunau nemții și românii, și alta pe strada Mărășesti (azi Sevchenko, 57) unde se adunau ucrainenii. Aceste biserici, ca și altele, erau subordonate Conferinței Moldova-Nord.

Conferința din 26-29 septembrie anul 1929, care a avut loc la Cernăuți, a unit 118 delegați și 49 de comunități din Bucovina. Președintele conferinței a fost ales pastorul Mihai Manhen. Comunitatea românească din Cernăuți era condusă de pastorul Bădescu și Alecu Darii. Adunarea generală din Cernăuți, la congresul din 1935, a adunat 75 de comunități. În anul 1937, la conferința de pe strada Turcească nr. 10 au fost prezente 81 de comunități adventiste. Adunarea generală a adventiștilor din 1939 alege ca președinte pe pastorul Alexandru Popov, care a slujit Bisericii Adventiste până în anul 1944. Plecând din Cernăuți, transmite conducerea Bisericii din Bucovina de nord pastorilor Tănase Miriucă și Gheorghe Naghirnâi.

Perioada de până la al Doilea Război Mondial se caracterizează ca ceva care arată clar că Dumnezeu conduce această mișcare adventistă. Se formează comunitățile de români din Valea Cosminului, Jucica Veche, Cotul Vânătorilor, Noua Suliță, Răchitna, Storojineț, Adâncata, Broscăuții Vechi, Carapciu pe Ceremuș, Stănțeștii de Sus și de Jos, Pătrăuți, Ciudei, Tărășăuți, Corcești și altele.

Chiar dacă Antonescu⁵ a fost coleg de armată cu conducătorul adventist Ștefan Demetrescu, anumite clase ale societății românești erau impregnate de curente naționaliste radicale; ortodoxia lor pură și aspră era însoțită adesea de antisemitism intransigent. Prin apel la violență, unii dintre ei erau determinați să extermine Biserica Adventistă, asimilată iudeilor și țiganilor. Decretul-lege nr. 927 din 30 decembrie 1942 trecuse în ilegalitate toate asociațiile religioase și sectele existente în țară. Biserica Adventistă nu

5 Dennis Deletant, *ROMÂNIA 1916-1941. O istorie politică*, București, Editura Humanitas, 2024, p. 158.

facea excepție. Era o metodă de represiune extremă pentru a forța membrii Bisericii Adventiste să renunțe la Sabat și să se întoarcă la Biserica Ortodoxă. În martie 1943, Curtea Marțială a condamnat la moarte 10 adventiști, declarați vinovați de înaltă trădare, din cauza faptului că au refuzat să ia armele, să ucidă inamicul, să facă semnul crucii, să se supună bisericii oficiale ori să sărute icoanele.

Ceea ce n-au putut face represiunile regimului Antonescu și nu numai, au început să realizeze împuterniciții cultelor împreună cu KGB-ul din Uniunea Sovietică, care a ocupat nordul Bucovinei.

Pe bisericile protestante, cum ar fi adventiștii, bapțiștii, penticostalii, care au existență veche, au început să le numească secte, asociații, culte ș.a. Toate casele de rugăciune au fost revizuite și nu toate au primit înregistrare legală. Multe biserici au fost unite într-un loc anumit propus de „împuterniciți». Literatura religioasă, Bibliile și imnurile creștine au fost interzise. Cele peste 30 de biserici române adventiste au fost închise categoric. Tuturor li s-a propus să vină la închinare la Biserica din Cernăuți-Jucica, unde serviciul divin se făcea în două limbi, ucraineană și română. Aici erau adunați credincioși din peste 50 de localități din regiunea Cernăuți: aproape o mie de oameni, ca membri activi.

Alții, care rămâneau prin sate, mai în vârstă sau doritori de a avea lăcaș de cult propriu, au început să se adune, prin anii 1950-1970, pe la casele credincioșilor. Așa se făcea la Mahala, Noua Sulița, Ciudei, Pătrăuții de Sus, Boian, Herța, Ostrița, Răchitna, Hliboca, Storojineț, Coteleu și în alte localități.

Comuniștii și ateștii locali îi urmăreau în orice mod pe credincioși.⁶ La primărie li se spunea că încalcă legea cultelor, la școală copiii erau duși în cancelarie sau erau făcuți de râs, la careu, pe toată școala. Nu era la modă în timpul comunismului să fii credincios sau să educi copiii în legea dumnezeiască.

Erau și adventiști care nu lăsau copiii să frecventeze școala în ziua de sâmbătă. Amenziile erau foarte mari în comparație cu salariul unui simplu „colhoznic», dar cine avea milă de oameni? Regimul sovietic împreună cu activiștii locali luptau din răspuțeri pentru „a convinge» pe credincioși.

6 Fitzai Corneliu Ghiocel, *Mișcarea adventistă de ziua a șaptea din România, Pantelimon, Editura Viață și Sănătate, 2008, p.75.*

Anii 1980-1990 au fost mai blajini,⁷ se putea edita literatură cum ar fi „Studii biblice pentru Școala de Sabat», cărți de imnuri creștine, calendare de perete, de masă, multe cărți pentru copii și tineret. De asemenea, au început să vină predicatori și pastori din România, unde adventiștii s-au dezvoltat mai intens. Au început să se deschidă case de rugăciuni peste tot unde erau credincioși. Perioada de independență a Ucrainei a dus la libertatea⁸ mult dorită. Toate interzicerile au fost scoase. Biserica adventistă a devenit egală în drepturi cu toate cultele istorice existente.

La aniversarea a 95-a a Bisericii Adventiste din Mahala (2015) au fost prezenți și au felicitat comunitatea, împreună cu musafirii din Kiev, București și Cernăuți, Consulul General al României la Cernăuți – doamna Eleonora Moldovan, și primarul Comunei Mahala, doamna Elena Nandriș.

Anul 2021 a adus și bucuria spirituală de a deschide la Cernăuți un Centru de cultură, educație și spiritualitate, „Luceafărul de dimineață». La festivitățile de inaugurare a Centrului au fost prezenți reprezentanți din România, Republica Moldova și din comunitățile adventiste din regiunea Odesa și Transcarpatia. La ceremonia deschiderii Centrului au fost invitați și reprezentanți ai mediului asociativ românesc din regiune. Printre invitați s-au aflat Vasile Băcu, Vasile Tărăteanu, Ilie Popescu, Ștefan Hostiuc, Eugen Pătraș, ș.a. În cadrul Centrului românesc se țin cursuri de limbă română, cursuri de bucătărie vegetariană, sunt oferite consultații psihologice și juridice, toate în mod gratuit.

Pandemia și războiul cu Rusia au adus un șir de schimbări în activitatea comunității române. Unii credincioși au plecat peste hotare, alții fiind pe loc în Ucraina, s-au implicat serios în ajutorul atât de necesar pentru refugiații din estul țării, pentru armată și front, spre a reduce suferințele ce au venit peste Ucraina. Tone de haine, produse alimentare, mijloace igienice, medicamente, au fost primite prin Biserica Adventistă din România pentru refugiații din sudul și estul țării și pentru cei de pe front.

7 Gheorghe Graur, *Istoria Bisericii Adventiste din România*, Pantelimon, Editura Viața și Sănătate, 2019, p. 89.

8 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Religious liberty – a natural human right”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2015, pp. 604-605; Vezi și: Samuie Bălc, „Omul integru: Între libertatea conștiinței și o libertate responsabilă”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Vol. 8, Nr.1, 2020, pp.568-580.

Deși Bucovina de Nord se află azi în libertate de conștiință⁹, de închinare, adesea credincioșii adventiști români, sunt nevoiți să sufere șicane, din pricina limbii materne sau a diferențelor de cultură. Cu toate aceste neplăceri, adventismul românesc din Bucovina de Nord, ținutul Herța și Transcarpatia a rezistat și rezistă cu stoicism numai datorită proniei Divine.

Bibliografie:

- * *Biblia cu explicații*, versiunea Dumitru Cornilescu, 1996.
- * BÂLC Samuie, „Omul integru: Între libertatea conștiinței și o libertate responsabilă”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Vol.8, Nr.1, 2020, pp.568-580.
- * DELETANT, Dennis, *ROMÂNIA 1916-1941. O istorie politică*, București, Editura Humanitas, 2024. Editura Humanitas, 2024.
- * DRAGU, Ioan, *Campania Anilor 1916-1918*, București, Editura Humanitas, 2020.
- * FIT'ZAI, Corneliu Ghiocel. *Mișcarea adventistă de ziua a șaptea din România*, Pantelimon, Editura Viață și Sănătate, 2008.
- * GRAUR, Gheorghe, *Istoria Bisericii Adventiste din România*, Pantelimon, Editura Viață și Sănătate, 2019.
- * ROTARU, Ioan-Gheorghe, “Freedom of Religion, Always a Hot Issue”, *Jurnalul Libertății de Conștiință (Journal for Freedom of Conscience)*, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (eds.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2017, pp.545-550.
- * ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Sabatarienii în contextul vieții transilvane (sec. XVI-XX)*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Risporint, 2014.
- * ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Religious liberty – a natural human right”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2015, pp. 604-605.
- * TERZANI, Tiziano, *Noapte bună domnule Lenin*, București, Editura Seneca, 2022.

9 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Freedom of Religion, Always a Hot Issue”, *Jurnalul Libertății de Conștiință (Journal for Freedom of Conscience)*, Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (eds.), Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2017, pp.545-550.